

Volumul IX, Numărul 16 / 2007

ISSN 1454-9980

Demers și metodă în cercetarea interculturală

(pag. 1-3)

Dumitru ZAIȚ

Volume IX, Issue 1 (16) / 2007

**Cross-cultural
Management
Journal**

DEMERS ȘI METODĂ ÎN CERCETAREA INTERCULTURALĂ

Dumitru ZAIȚ

Demersul de cercetare este un parcurs complex, ale cărui rezultate sunt, în bună măsură, dependente de opțiunea metodologică a cercetătorului. Deși pare general admisă, această alegere este rareori un produs rațional, rezultat al unor raționamente și judecăți adecvate. Nu rareori suntem dominați de o anumită rutină sau influențați de ceea ce este deja întreprins, cunoscut (din manual, din experiența altora) sau intuit. Construcțiile teoretice sunt cele care par a se preta la demersuri bazate pe metodologie propriuzisă (în sensul de drum logic, bazat pe anumite reguli, procedee, tehnici sau instrumente ca și pe un know-how deja deprins). Fără a nega faptul că imaginația, fantezia și intuiția sunt importante pentru realizarea unui demers de cercetare, trebuie să admitem totuși că acestea sunt importante mai degrabă pentru o anumită creativitate în știință, cea care favorizează întâlnirea cu neprevăzutul revelației remarcabile sau doar neașteptat.

Pentru cercetarea științifică orientată, fie ea anticipativă, aplicată sau fundamentală, demersul inițial trebuie să fie însă metodologic. Un asemenea prim pas permite și favorizează întreaga desfășurare ulterioară a cercetării, orientând decisiv în construcția planului și fixarea pașilor următori ce vor fi parcurși. Cercetarea este un demers euristic, rareori încadrat strict de un plan rigid dar poate fi corect și eficace orientată și realizată de existența acestuia. Opțiunea metodologică este de fapt o construcție strategică inițială, permanent adaptată la elementele noi ce apar în derularea demersului de cercetare. Această opțiune poate fi realizată prin combinarea rațională între logica formală și componenta euristică (infralogică) a metodologiei, bazată pe presupunere și inferențe probabilistice.

Pentru a evita o posibilă exagerare privind rolul metodologiei în cercetarea științifică este bine să marcăm faptul că un asemenea demers (de cercetare științifică) poate fi corect realizat numai prin conexiune între abordarea filosofică, cea conceptuală și cea metodologică. Opțiunea sau construcția metodologică este deci importantă în cadrul acestei triade, a oricărui demers de cercetare. Aceasta corespunde unui scop pragmatic în cercetare (eficientizarea demersului pentru obținerea rezultatelor) și unuia teoretic (validarea și recunoașterea rezultatelor).

Implicarea inițială a metodologiei se referă la însăși elaborarea proiectului de cercetare ca reflexie anticipată asupra fazelor și ideilor de bază ale demersului, pornind de la o temă de cercetare vizată (o problemă teoretică sau o cerere socială).

Metodologia, ca drum rațional propus, prin recurs la metode, tehnici, procedee, instrumente și know-how, pentru a ajunge la descoperirea a ceea ce este sau poate fi cauză, efect, relație, explicație etc. pentru fapte sau evenimente. Descifrarea înțelesului conceptelor face parte din metodologie. Selectarea și exploatarea metodelor, tehnicilor, procedeelelor și instrumentelor în raport cu natura, scopul și obiectivele cercetării sunt facilitate de buna cunoaștere a metodologiei. Validarea rezultatelor ca și comunicarea acestora într-o manieră corectă și permițând înțelegerea lor sunt aspecte conținute de metodologia cercetării.

Metodologia este de fapt acel know-how prin care se poate ajunge la atingerea unui scop, a unui scop în cercetare, în particular și în special. Ea ne furnizează reguli, norme, metode, tehnici sau practici prin care putem ajunge să știm "cum să facem" și cum "să aplicăm" ceva ce știm sau am învățat, cum să parcurgem

drumul de la o idee vagă, de la o ipoteză la o soluție, o generalizare sau o teorie științifică. Considerată de unii și multă vreme a avea menirea de a fi generală și a furniza un know-how care să meargă dincolo de obiectivele particulare ale unei anume discipline, metodologiei și se recunoaște acum particularitatea domeniului. Ea a devenit deci specializată, fără a avea pretenția de a fi specifică și definitorie pentru o anumită disciplină sau ramură științifică.

Metodologia de cercetare are preponderent caracter normativ și este constituită din principii teoretice (concepția teoretică a disciplinei), metode și tehnici de culegere a datelor (suportul informațional-faptic), metode și tehnici de tratare a datelor (dimensiunea prelucrării cantitative) și procedee logice de analiză și generalizare (construcția și sistematizarea teoriei). Nici un demers constructiv nu poate fi întreprins fără recurs la metodă și metodologie. A considera intuiția ca unic izvor al descoperirii sau calea deschisă geniilor spre soluții miraculoase este o exagerare fără suport logic și în afara oricărei argumentații rezonabile.

Mixajul între metode, tehnici, procedee, reguli, principii, instrumente și know-how specifice pentru realizarea unui demers de cercetare este de fapt principala opțiune metodologică. Aspectele particulare ale oricărui demers de cercetare pot fi avute în vedere prin modul în care se realizează corespondența dintre natura și caracteristicile temei de cercetare și acest mixaj metodologic, definitoriu pentru orice strategie de cercetare. O asemenea strategie nu este în sine nouă ci un mod particular de combinare a metodelor, tehnicilor, etc. în raport cu problema de cercetare, scopul și obiectivele respectivei cercetări. Ea poate fi experimentală și neexperimentală, cazuistică (monografică) sau statistică, longitudinală (în timp sau diacronă) sau transversal (la un moment dat sau sincronă), interacțională (cercetător-subiect) sau noninteracțională, calitativă sau cantitativă, etică sau emică etc. În sens practic, demersul este realizabil rareori prin recurs la o strategie metodologică pură.

Abordarea calitativă și cea cantitativă sunt asociate, de regulă, fiecare în parte, cu domenii sau direcții de cercetare. Astfel, abordarea cantitativă este considerată specifică cercetărilor din științele pozitive, numite deseori

deosebite din această cauză, în timp ce pentru cercetările din științele socio-umane și economice este considerată și recomandată abordarea calitativă. Respectivul abordări sunt astfel numite din cauza dominantelor lor metodologice, prin raportare mai ales la caracteristicile metodelor, tehnicilor și instrumentelor folosite sau recomandate.

Cele două tipuri de abordări sunt însă complementare în aproape orice cercetare.

Abordarea cantitativă este rațională și recurge la măsurare, cuantificare, exprimare cifrică și, oarecum implicit, abstractizare și dezvoltare formală a demersului.

Abordarea calitativă propune pătrunderea către intimitatea structurilor reale sau imaginare prin interpretare, explicație naturistă, înțelegere, comprehensiune. Este posibilă astfel generalizarea prin trecerea de la individual la general prin recurs la inducție. A fost recunoscută mai târziu ca sistem sau paradigmă metodologică, disponibilă într-o manieră structurată, conceptualizată, având o filosofie distinctă. Abordarea calitativă a început a avea o definiție acceptabilă ceva mai târziu, fiind acum considerată ca o modalitate de a exploata simultan în cercetare mai multe metode și implicând « o abordare interpretativă și naturistă a subiectului studiat ». Un asemenea sens trimite la studierea lucrurilor, faptelor și evenimentelor în mediul lor natural de producere sau evoluție pentru a le interpreta în legătură cu semnificațiile ce le sunt atribuite de indivizi, de subiectiv. Cercetarea calitativă se realizează prin colectarea de fapte diferite sau de materiale empirice (cazuri, experiențe personale, relatări, texte sau date etc.) din analiza cărora se poate obține descrierea momentelor obișnuite sau a acelor deosebite privind starea sau evoluția entităților în cauză.

Demersurile realizate în cercetările interculturale sunt dominante calitative, cu determinări, analize și dezvoltări cantitative, deseori necesare și furnizând elemente pertinente și precise pentru interpretările pe care trebuie să le realizeze studiile respective. În managementul intercultural, mai ales, unde căutările încearcă să furnizeze recomandări și soluții pentru deciziile tactice și strategice ale întreprinderii, componentele cantitative ale abordărilor sunt intrinsece demersurilor de cercetare, permițând trecerea de la analize bazate pe observații și derivate teore-

tice considerate valabile, la interpretări menite a facilita înțelegerea fenomenelor din perspectiva subiecților (indivizi) care le-au creat, favorizat sau exploatat și a propune instrumente și mecanisme utile evoluției pozitive a respectivei entități (întreprindere, organizație etc.). În acest sens, avem în vedere intercondiționarea dintre abordările pozitivistice, interpretative și constructiviste în cercetare.

Perspectiva universală sau generală în cercetările interculturale trebuie legată de cea intimă, particulară și specifică fiecărei entități ce face obiectul demersului respectiv. Deși mai frecvent se recurge la poziționarea generală și universală, pentru a identifica și analiza ceea ce este comun diferitelor culturi naționale, regionale sau organizaționale, ultimile decenii au fost marcate de o puternică dezvoltare a demersurilor vizând analiza a ceea ce este mai degrabă specific fiecărei culturi, fiecărei entități culturale. În primul caz demersul este etic, în cel de-al doilea avem de-a face cu o abordare emică. Dominanta etică sau cea emică¹ în cercetare nu poate fi însă acceptată decât ca suport epistemologic și metodologic principal pentru a căuta și găsi ceea ce este efectiv relevant unei culturi sau entități culturale și în funcție de scopul și obiectivele cercetării. Pentru că elementele universale, deri-

vate prin cercetări cantitative și comparative riguroase, pot fi folosite ca suport în căutarea, găsirea și valorizarea corectă și eficace a acelor care privesc intimitatea culturală a unei anumite entități (întreprindere sau organizație, în cazul demersurilor constructiviste ce vor să furnizeze baze corecte deciziilor tactice și strategice). Perspectiva emică trebuie să fie completată de una etică, vizând generalizarea prin recurs la concepte și categorii universale, extrinsece și valabile în orice demers intercultural.

Importanța diferitelor tipuri de demersuri în cercetările interculturale ca și poziționarea epistemologică respectivă merită a fi nu doar constatăată ci și explicată și motivată teoretic și practic. Este doar unul din elementele care au determinat apelul la un specialist cunoscut, cu experiență în cercetările interculturale, pentru a ne furniza câteva dintre argumentele ce ar trebui să stea la baza alegerii strategiei de cercetare și dezvoltării demersurilor respective din managementul intercultural. Articolul doamnei Blandine Vanderlinden a fost inclus în actualul număr al revistei nu doar pentru a ne furniza un punct de vedere pertinent în domeniu ci și pentru a fi oferit tinerilor doctoranzi ca model al unui demers metodologic serios.

Bibliografie

1. Beveridge, W.I., *Arta cercetării științifice*, Editura științifică, 1978
2. Bourdieu Pierre, *Simțul practic*, Institutul European, 2000
3. Chelcea Septimiu, *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*, Editura Economica, 2001
4. Guidere Mathieu, *Methodologie de la recherche*, Elypses, Lyon, 2003
5. King G., Keohane R., Verba S., *Fundamentele cercetării sociale*, Polirom, 2000
6. Lucey Terry, *Tehnici cantitative*, Editura tehnică, 2001
7. Martinet Alain Charles, *Epistemologies et sciences de gestion*, Economica, Paris, 1990
8. Mărginean Ioan, *Proiectarea cercetării sociologice*, Polirom, 2000
9. Penrose Roger, *Incertitudinile rațiunii, Umbrele minții*, Editura tehnică, 1999
10. Popper Karl R., *Logica cercetării*, Editura științifică și enciclopedică, 1981
11. Wright, Georg Henrik von, *Explicație și înțelegere*, Humanitas, 1995
12. Zaiț D., Alain Spalanzani, *Cercetarea în economie și management. Repere epistemologice și metodologice*, Editura Economica, 2006

¹ Conceptele de etic și emic raportate la cercetare, în particular din intercultural, trebuie privite ca având menirea a diferenția sensul abordării. În cazul demersului emic, studiul este orientat către intimitatea unei entități culturale, spre aspectele intrinsece și relevante ale acesteia în raport cu indivizii care o compun, în timp ce, pentru demersul etic, ceea ce se urmărește este generalitatea și universalitatea culturală, fiind similară cu utilizarea foneticii de către lingviști.